

Sygn. akt I A Ca 1024/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Małgorzata Gulczyńska

Sędziowie: SA Bogdan Wysocki, Jan Futro (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Sylwia Woźniak

po rozpoznaniu w dniu 19 grudnia 2012 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa J. N.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 23 sierpnia 2012 r.

sygn. akt XII C 2161/09

1. zmienia zaskarżony wyrok i zasądzoną w punkcie 1 kwotę obniża do kwoty 212 858 (dwieście dwanaście tysięcy osiemset pięćdziesiąt osiem) zł oraz zasądzoną w punkcie 2 kwotę obniża do kwoty 4 448 (cztery tysiące czterysta czterdzieści osiem) zł a nadto powództwo oddala; w punktach 5, 6 i nie obciąża powoda kosztami procesu;
2. oddala apelację w pozostałej części;
3. zasądza od pozwanego na rzecz powoda 2 052 zł tytułem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Jan Futro Małgorzata Gulczyńska Bogdan Wysocki

I A Ca 1024/12

UZASADNIENIE

Powód J. N. w pozwie złożonym w dniu 2 listopada 2009 r. skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – Wojewodzie (...) wniósł o podwyższenie renty zasądzonej od pozwanego wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 6 września 1999 r. wydanym w sprawie o sygn. akt I C 137/95 z kwoty 1 450 zł miesięcznie do kwoty 10 155 zł miesięcznie, począwszy od października 2006 r. Nadto wniósł o zasądzenie od pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu twierdził, że od czasu wydania wyżej wymienionego wyroku stan jego zdrowia stale się pogarsza, a potrzeby uległy znacznemu zwiększeniu.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa – (...)kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 23 sierpnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 329 440 zł tytułem podwyższonej renty za okres od października 2006 r. do sierpnia 2012 r., w miejsce renty ustalonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 6 września 1999 r. sygn. I C 137/95 (pkt 1).

Wyrokiem tym zasądził także od pozwanego na rzecz powoda kwotę 4 640 zł tytułem podwyższonej renty, w miejsce renty ustalonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 6 września 1999 r. sygn. I C 137/95, począwszy od września 2012 r., płatnej do dnia 10-tego każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności (pkt 2). W pozostałym zakresie oddalił powództwo (pkt 3).

Orzekając o kosztach postępowania zniósł między stronami koszty zastępstwa procesowego (pkt 5), zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1 000 zł tytułem zwrotu połowy uiszczonych opłat od pozwu oraz kwotę 750 zł tytułem zwrotu połowy uiszczonych przez powoda zaliczki (pkt 6) i odstąpił od obciążania powoda nieuiszczonymi kosztami postępowania (pkt 7).

Jako podstawy rozstrzygnięcia Sąd I instancji powołał następujące ustalenia.

Powód J. N. urodził się dnia 24 grudnia 1988 r. w Państwowym Szpitalu (...) w P.. W wyniku nieobjęcia powoda prawidłową opieką lekarską, nastąpiło niedotlenienie powoda przy urodzeniu. Skutkiem tego stanu rzeczy jest ciężka i nieodwracalna postać porażenia nerwowego. Powód cierpi na dziecięce porażenie mózgowie, wodogłowie wewnętrzne, padaczkę. Jest dzieckiem niewidomym, o głębokim niedorozwoju psychomotorycznym.

Odpowiedzialność pozwanego za następstwa zaniedbań przy porodzie powoda została ustalona prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 6 września 1999 r. w sprawie I C 137/95. Wyrokiem tego Sądu zasądzono od pozwanego na rzecz powoda m.in. rentę w kwocie 1 450 zł miesięcznie płatną do dnia dziesiątego każdego miesiąca, począwszy od września 1999 r. z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności. Uzasadniając wówczas wysokość zasądzonej renty Sąd Okręgowy wskazał na dodatkowe koszty związane ze stanem zdrowia powoda w postaci wydatków na: pieluchomajtki, krem, wlewki przeciwpadaczkowe, płyn do płukania tkanin, część kosztów paliwa do samochodu i jego remontu, koszt wynajęcia opiekunki, koszty basenu, oraz rehabilitację. Nie uznano za zasadne żądania powoda: w zakresie zwrotu wydatków na paliwo i remont samochodu (w części), za koszty wyżywienia, zabawki, buty i turnusy rehabilitacyjne.

Od momentu ustalenia renty w kwocie 1 450 zł stan zdrowia powoda ulegał pogorszeniu. Stan ciągłego pogarszania się stanu zdrowia powoda miał miejsce co najmniej od 2006 r. i proces ten trwa do dziś.

Stan kliniczny ulega ciąglemu, stałemu i sukcesywnemu pogarszaniu się, które polega na: pogłębianiu się deformacji narządu ruchu - przykurczach w stawach, zanikach mięśniowych, pogłębianiu się zmian w obrębie kręgosłupa, co skutkuje przemieszczaniem się narządów klatki piersiowej i jamy brzusznej i ich niewydolnością, częste są infekcje układu oddechowego, moczowego, zmiany zapalne w górnym odcinku przewodu pokarmowego. Powód cierpi na znaczne zniekształcenie ciała pod postacią skrajnego skrzywienia kręgosłupa, odgięciowe ułożenie głowy.

Za bezwzględnie konieczne uznać należy z punktu widzenia medycznego: regularne zażywanie leków D. chrono, leków przeciwbólowych - do narkotycznych włącznie, leków osłaniających górny odcinek przewodu pokarmowego, stałej pielęgnacji przeciwdrożdżynowej, żywienia pozajelitowego przez założoną przezskórną gastromstomię, regularną rehabilitację prowadzoną przez wykwalifikowanego fizjoterapeutę. Niezbędne jest objawowe leczenie farmakologiczne padaczki, stanów pobudzenia i bezsenności, stały nadzór nad drożnością dróg oddechowych.

W zakresie konieczności postępowania rehabilitacyjnego należy stosować:

- ćwiczenia bierne w stawach kończyn górnych i dolnych zapobiegających dalszemu postępowi przykurczeń i deformacji poprzez poprawę zakresu ruchów w stawach oraz poprawę elastyczności mięśni i więzadeł stawowych,
- ćwiczenia rozluźniająco-relaksacyjne bierne tułowia i kończyn,
- ćwiczenia oddechowe bierne,
- masaże lecznicze tułowia i kończyn - o znaczeniu rozluźniającym, uspokajającym, przeciwbólowym,
- fizykoterapię w warunkach domowych - okłady żelowe ciepłe przygotowujące do ćwiczeń biernych, rozluźniających i masaży.

Brak procedur rehabilitacyjnych może skutkować przyspieszeniem procesu deformacji ciała, a w konsekwencji gorszą pracą narządów wewnętrznych, trudnościami w oddychaniu, odleżynami, zwiększeniem dolegliwości bólowych i niemożnością wykonywania u powoda właściwych procedur pielęgnacyjnych.

Powód wymaga opieki całodobowej. Jest osobą leżącą. Odżywianie odbywa się przy pomocy butelek, których zawartość jest podawana przez pompę i rurę gumową do brzucha powoda. Pompa wymaga całodobowej obsługi i drobiazgowej, starannej konserwacji. Co godzinę trzeba ją przepłukiwać (włącza się alarm). Na dobę podawane są dwie butelki. Powód ma oczy stale otwarte, które wysychają, w chwili wyrokowania były one przekrwione i ropiejące (otwartym prawym okiem trze o poduszkę). Oczy trzeba zakrapiać - całą dobę co 1,5 godziny.

Powód od lutego - marca 2012 r. cierpi na gorączki (do 39 stopni) niewiadomego pochodzenia. Są one zbijane, skutkują jednak zwiększeniem się zalegania w przelyku i trudnościami w oddychaniu (wymagane jest regularne odsysanie).

Może leżeć tylko na jednym boku, co skutkuje dodatkowo wielokrotnionym ryzykiem powstawania odleżyn.

Powód nie wydaje z siebie głosu, tylko charczy. W przypadku wystąpienia dolegliwości bólowych dostaje drgawek. Utrudniona komunikacja z powodem skutkuje tym, że niezbędna jest ciągła obserwacja powoda. Podawanie środków bólowych (z uwagi na uszkodzenie żołądka) jest możliwe tylko przez tzw. porta dożylnie.

Powód ma problemy z zasypianiem - mimo podawania leków uspokajających i usypiających nieraz nie może zasnąć do 4 rano.

Powód musi być przewijany, bardzo mocno się ślini. Waży obecnie ok. 32 kg.

J. N. nie może być transportowany - każda podróż wiąże się dla niego z trudnym do opisanego bólem.

Całodobową opiekę nad powodem sprawują jego rodzice - D. N. (lat 55) i jej mąż M. N. (lat 58).

Z uwagi na konieczność całodobowego zaangażowania w opiece nad synem, osoby te nie pracują. Ojciec powoda coraz bardziej zamyka się w sobie. Matka powoda jest chora na padaczkę i depresję (leczy się psychiatrycznie). Rodzice powoda stracili wszystkich znajomych. Wskutek permanentnego zmęczenia zaczynają popełniać proste błędy np. w obsłudze odżywiania powoda - mylą się czasami z włączeniem zaworów w pompie, co skutkuje zalaniem łóżka powoda przez ciecz, wskutek uruchomienia się zaworu bezpieczeństwa (wówczas należy zmienić pościel powoda, a jego samego umyć).

Rodzice powoda - z uwagi na miłość do dziecka - absolutnie wykluczali i wykluczają nadal możliwość oddania dziecka do hospicjum, lub szpitala. Pielęgnacja wykonywana przez nich jest wykonywana w sposób „mistrzowski”, tylko taka pielęgnacja powoda skutkuje brakiem odleżyn.

Powód otrzymuje rentę z ZUS 600 zł, zasiłek pielęgnacyjny 160 zł oraz rentę zasądzoną wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 6 września 1999 r. Matka powoda uzyskuje rentę 1 300 zł, ojciec zasiłek 520 zł.

W chwili obecnej rodzice powoda korzystają z usług pielęgniarki środowiskowej, zatrudnionej przez hospicjum domowe z siedzibą w G.. Pielęgniarka jest obecna dwa razy w tygodniu, w razie potrzeby częściej - w zależności od aktualnego stanu zdrowia powoda. Wizyta dzienna (której długość również zależy od stanu zdrowia powoda) trwa od 1,5 do 2 godzin. Rodzice powoda nie ponoszą kosztów tej opieki.

Dodatkowo - powód korzysta z rehabilitacji od ok. 5 lat. Odbywa się ona trzy razy w tygodniu. Polega na wykonywaniu przez rehabilitanta (na zlecenie hospicjum) ćwiczeń rozluźniających, ćwiczeń biernych, biernej korekcie kręgosłupa, masażu leczniczego. Pomoc jest udzielona powodowi nieodpłatnie.

Koszt wynajęcia pielęgniarki do sprawowania opieki nad chorym w takim stanie zdrowia jak powód kształtuje się na rynku na poziomie (przy opiece 8 godzinnej) 16-18 zł na godzinę.

Koszt zajęć rehabilitacyjnych przez fachowego rehabilitanta kształtuje się na poziomie ok. 30 zł za godzinę plus zwrot kosztów dojazdu rehabilitanta ok. 1 zł/1 km.

Powód i jego rodzina mieszkają na wsi w odległości 12 km od G..

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wskazał, że podstawę częściowego uwzględnienia powództwa stanowi przepis art. 907 § 2 k.c.

Stwierdził, że powód wykazał swoje roszczenie w części obejmującej zwiększone koszty opieki pielęgniarskiej oraz wydatków na rehabilitację. Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że stan zdrowia powoda uległ pogorszeniu już w roku 2003 i pogarsza się nadal. Powyższe uzasadnia przyjęcie, że potrzeby powoda, a w konsekwencji koszty ich zaspokojenia uległy zwiększeniu i stan ten miał miejsce co najmniej od października 2006 r., co usprawiedliwia uwzględnienie roszczenia powoda od tego momentu.

Ustalając wysokość podwyższonej renty, Sąd Okręgowy uznał za uzasadnione uwzględnienie kosztu opieki pielęgniarskiej w wymiarze 8 godzin dziennie, tj. 240 godzin miesięcznie. Wymiar ten pomniejszył o liczbę godzin opieki sprawowanej nieodpłatnie przez pielęgniarkę środowiskową, przyjmując, iż opieka ta jest sprawowana 1 godzinę tygodniowo. Ostatecznie ustalili, że niezbędne jest zapewnienie powodowi opieki pielęgniarskiej w wymiarze 236 godzin miesięcznie, przyjmując stawkę godzinową z tego tytułu na poziomie 16 zł. W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że dla zapewnienia powodowi niezbędnej opieki pielęgniarskiej potrzebna jest kwota 3 776 zł miesięcznie.

Ustalając wysokość kosztów rehabilitacji powoda, która niezbędna jest codziennie, Sąd Okręgowy stwierdził, że powód korzysta nieodpłatnie ze świadczeń przez 3 dni w tygodniu. Niezbędne jest zatem zapewnienie powodowi dodatkowo rehabilitacji 4 dni w tygodniu, tj. 16 razy w miesiącu, przy czym stawkę wynagrodzenia rehabilitanta przyjął w wysokości 30 zł a wraz z dojazdem rehabilitanta do miejsca zamieszkania powoda 54 zł. Łącznie ustalili koszt rehabilitacji na kwotę 864 zł miesięcznie.

Zdaniem Sądu Okręgowego, na pokrycie wykazanych zwiększonych potrzeb powoda niezbędna jest kwota 4 640 zł miesięcznie (3 776 zł + 864 zł).

O odsetkach ustawowych na wypadek opóźnienia w płatności orzeczono na podstawie art. 481 § 1 k.c.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu - wskazując, co się na nie składa - Sąd Okręgowy powołał przepisy art. 100 k.p.c. oraz art. 113 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 167 poz.1398 z późn. zm.).

Od wyroku tego zaskarżając go w części, w jakiej uwzględniono powództwo i orzeczono o kosztach procesu, tj. w części obejmującej punkty 1, 2, 5, 6 i 7 apelację wniósł pozwany zarzucając zaskarżonemu wyrokowi:

- naruszenie przepisu art. 907 § 2 k.c. w związku z art. 232 k.p.c. i 233 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie przez ustalenie, że zmiana stosunków, o których mowa w tym przepisie przemawia za podwyższeniem renty do kwoty 4 640 zł już od miesiąca października 2006 r., w sytuacji gdy zaofiarowany przez powoda materiał dowodowy nie dawał podstaw do przyjęcia, iż stan zdrowia powoda w okresie październik 2006 r. - sierpień 2012 r. uzasadniał przyznanie podwyższonej renty za cały okres objęty pozwem;
- naruszenie przepisu art. 321 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie przez orzeczenie ponad żądanie przez zasądzenie od pozwanego kwoty określonej w punkcie 1 zaskarżonego orzeczenia, podczas gdy powód żądał jedynie podwyższenia renty ponad kwotę 1.450 zł;
- naruszenie przepisu art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i przyjęcie, że materiał dowodowy zgromadzony w sprawie pozwala na zasądzenie podwyższonej renty w kwocie 4 640 zł licząc już od miesiąca października 2006 r., w sytuacji gdy przeprowadzone postępowanie dowodowe nie pozwala na ustalenie stanu zdrowia powoda przed dniem wniesienia pozwu;
- naruszenie przepisu art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego przez: a) odmówienie wiarygodności i mocy dowodowej pismu Narodowego Funduszu Zdrowia, k. 408, jego pominięcie przy ustalaniu kosztów świadczeń opieki domowej nad powodem; b) pominięcie zeznań świadka A. C. z dnia 16 września 2010 r. i ustalenie, że nieodpłatna opieka pielęgniarska nad powodem sprawowana jest jedynie raz w tygodniu przez jedną godzinę, podczas gdy z zeznań A. C. wynika, że jest ona wykonywana częściej nawet codziennie i przez dłuższy czas niż jedna godzina w ciągu dnia;
- naruszenie przepisu art. 278 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przez odmówienie wiarygodności i mocy dowodowej dowodowi z opinii zespołu biegłych z Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej UM im. K. M. w P. w zakresie, w jakim biegli nie znaleźli medycznego uzasadnienia do zatrudnienia dodatkowej pielęgniarki mającej sprawować dodatkową opiekę nad powodem.

W konsekwencji pozwany wniósł o zmianę wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym na rzecz Skarbu Państwa - (...) kosztów zastępstwa procesowego za I instancję według norm przepisanych, a nadto zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa - (...) kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych ewentualnie wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji oraz zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa - (...) kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Powód uznając na rozprawie apelacyjnej, wnioski apelacji związane z wadliwym brakiem zaliczenia wypłaconych już świadczeń, wniósł o oddalenie apelacji w pozostałej części i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja okazała się zasadna jedynie w części.

Podniesione w apelacji zarzuty naruszenia prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. są nieuzasadnione. Do zarzutów tych należy zaliczyć także zarzut określony jako naruszenie art. 907 § 2 k.c. mający polegać na ustaleniu, że zmiana stosunków, o której mowa w tym przepisie nastąpiła już w październiku 2006 r., co uzasadnia przyznanie podwyższonej renty za cały okres objęty pozwem. Niezasadny jest zarzut błędnego przyjęcia, że materiał dowodowy zgromadzony w sprawie pozwala na zasądzenie podwyższonej renty już od października 2006 r., a postępowanie dowodowe nie pozwala na ustalenie stanu zdrowia powoda przed dniem wniesienia pozwu. Podkreślić należy, że do kosztów zwiększonych potrzeb powoda Sąd Okręgowy zaliczył jedynie koszty rehabilitacji i opieki nad nim.

Z ustaleń Sądu Okręgowego dokonanych w wyroku z 6 września 1999 r. wynika, że już w tej dacie powód wymagał stałej opieki i nie było możliwe pozostawienie go bez opieki na jakikolwiek okres czasu. Ustalił bowiem, że zatrudnienie opiekunki jest niezbędne pod nieobecność rodziny powoda: „Dla umożliwienia zapewnienia opieki powodowi pod nieobecność rodziny raz w miesiącu na sześć godzin dla nieograniczonego spędzania czasu przez pozostałych członków rodziny niezbędne jest zatrudnienie opiekunki z wynagrodzeniem 50 zł za trzy godziny, czyli łącznie 100 zł” (k. 18-19). Z ustaleń Sądu Okręgowego dokonanych w wyroku z 6 września 1999 r. wynika ponadto, że w tej dacie konieczna była rehabilitacja powoda w wymiarze 5 dni w tygodniu: „Rehabilitacja małoletniego powoda, przy założeniu stosowania jej pięć razy w tygodniu po półtora godziny, przy cenie jednego seansu 50 zł obejmowałoby kwotę 1000 zł miesięcznie.” (k. 18-19).

Ustalenie w stanie faktycznym dokonane przez Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku odnośnie do pogarszającego się, co najmniej od 2006 r. stanu zdrowia powoda i zwiększonych potrzeb znajduje pełną podstawę w uznanych za wiarygodne i niekwestionowane przez pozwanego zeznaniach świadka A. D. (lekarz sprawujący opiekę nad powodem) złożonych na rozprawie w dniu 20 maja 2010 r. Świadek zeznała bowiem: „Osobiście znam stan powoda od 2006 r., wcześniej znałam jedynie z dokumentacji medycznej. Od 2006 r. do końca 2009 r. na pewno stan zdrowia powoda się pogorszył. Aktualnie powód wymaga częstszej rehabilitacji niż w 2003 r. wymaga zwiększenia zabiegów pielęgnacyjnych. Powód na pewno wymaga zwiększonej opieki pielęgnarskiej, lekarskiej i rehabilitacyjnej w stosunku do 2003 r. bo jest to osoba, która wymaga takiej opieki przez 24 godz. na dobę.” (k. 184).

Również z zeznań świadka A. C. (pielęgniarki sprawującej opiekę nad powodem) oraz świadka M. N. (ojca powoda) wynika jednoznacznie, że stan zdrowia powoda od czasu wydania wyroku z 6 września 1999 r. ulegał stopniowemu pogorszeniu, a jego potrzeby zwiększeniu.

Świadek A. C. na rozprawie w dniu 16 września 2010 r. zeznała: „Mam kontakt z powodem od 2006 r. dokładnej daty nie pamiętam. Uważam, że stan zdrowia powoda obecny w stosunku do stanu zdrowia z czasu moich pierwszych kontaktów z nim znacznie się pogorszył. Pierwszy mój kontakt z powodem miałam w końcu lat 90-tych wówczas został przywieziony w wózku do szpitala. Według mnie od 2006 r. stan powoda się pogarsza” (k. 211).

Świadek M. N. podał natomiast: „Od 2000 stan zdrowia syna się pogorszył. Chyba od 2003 lub 2004 nie może jeździć ponieważ nie wytrzymuje bólu” (k. 186). Stałe pogarszanie się stanu zdrowia powoda i konieczność całodobowej opieki nad nim potwierdzają również zeznania świadka D. N. (matki powoda) (k. 460).

Kwestionowane ustalenia, co do pogarszającego się od 2006 r. stanu zdrowia powoda oraz zwiększonych potrzeb znajdują zatem podstawę w przytoczonych zeznaniach świadków. Zasadnie zatem Sąd Okręgowy przyjął, że zachodzą podstawy do zasądzenia na rzecz powoda podwyższonej renty z tytułu zwiększonych potrzeb za cały okres objęty żądaniem pozwu, tj. od października 2006 r.

Zasadne jest bowiem stanowisko wyrażone w orzecznictwie Sądu Najwyższego, które należy uznać za utrwalone, że wyrok wydany na podstawie art. 907 § 2 k.c. wywiera skutek tylko na przyszłość. Jednakże zmiana renty (art. 907 § 2 k.c.) dopuszczalna jest również za okres poprzedzający wytoczenie powództwa o zmianę, z tym że okres ten nie może sięgać poza datę, w której nastąpiła zmiana stosunków, poza termin przedawnienia zaległych świadczeń okresowych oraz poza datę orzeczenia lub ugody, w których została określona renta, mająca podlegać zmianie w wyniku uwzględnienia powództwa (wyrok SN z 7 lutego 2012 r. I PK 105/11, LEX nr 1165836).

Niezasadny jest zarzut przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów przez odmówienie wiarygodności dowodowi z opinii zespołu biegłych z Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej UM im. K. M. w P., w zakresie, w jakim biegli nie znaleźli medycznego uzasadnienia do zatrudnienia pielęgniarki mającej sprawować dodatkową opiekę nad powodem. Oceniając materiał dowodowy Sąd Okręgowy nie stwierdził, aby odmówił wiarygodności wyżej wymienionej opinii. Wskazał jedynie, że ze względu na pozostały materiał dowodowy, a w szczególności zeznania rodziców powoda co do ich sytuacji życiowej i zdrowotnej, nie podzielił wniosków w niej zawartych co do braku podstaw do zatrudnienia dodatkowej opieki pielęgnarskiej. Należy też zauważyć, że biegłe M. Ł. i M. P. wypowiedziały się w swej opinii

(k. 316) jedynie z punktu widzenia zaleceń medycznych, tj. nie stwierdziły potrzeby zatrudnienia dodatkowej wykwalifikowanej pielęgniarki, gdyż dotychczasowa opieka sprawowana przez rodziców powoda jest wykonywana na bardzo wysokim poziomie.

Jak wskazała biegła M. Ł. w swych ustnych wyjaśnieniach (k. 370), formułując wnioski opinii pisemnej biegłe nie brały pod uwagę okoliczności życiowych opiekunów powoda, a jedynie potrzeby powoda pod kątem medycznym i prawidłowości sprawowania dotychczasowej opieki. Podała jednoznacznie: „Potrzeb rodziców powoda nie rozważaliśmy.” Opinia ta zatem nie dyskredytuje stanowiska Sądu Okręgowego, że zachodzi potrzeba zatrudnienia dodatkowej pielęgniarki dla powoda w celu umożliwienia rodzicom powoda uzasadnionego odpoczynku. Należy ponadto podzielić stanowisko Sądu Okręgowego w tym zakresie. Pozwany nie kwestionował ustaleń stanu faktycznego, co do sytuacji zdrowotnej i życiowej rodziców powoda. W ustalonym stanie faktycznym nie można wymagać, aby rodzice powoda sprawowali opiekę nad nim 24 godziny na dobę. Prawidłowe jest więc stanowisko Sądu Okręgowego, że uzasadnione jest zatrudnienie pielęgniarki w wymiarze 8 godzin dziennie, co umożliwi rodzicom powoda należyty odpoczynek. Potrzeba zatrudnienia opiekunki dla powoda w przypadku czasowej nieobecności jego stałych opiekunów została ponadto wyraźnie wskazana w wyroku zasądzającym rentę na rzecz powoda. Obecnie konieczne jest jedynie ustalenie zwiększenia się potrzeb powoda i kosztów w tym zakresie. Ze względu na ustalenie, że stan zdrowia powoda stale się pogarsza i skali wymaganych zabiegów pielęgnacyjnych nie może ulegać wątpliwości potrzeba sprawowania stałej opieki nad powodem i zatrudnienia dodatkowej pielęgniarki. Jeżeli chodzi o świadczenie za poprzednie okresy, to okoliczność, że rodzice powoda nie zatrudniali pielęgniarki nie przesądza o tym, iż nie było to potrzebne. Opieka sprawowana przez jego rodziców także przedstawia realną wartość.

Zasadnie jednak pozwany wskazywał, że uznając za wiarygodne w całości zeznania świadka A. C. Sąd Okręgowy błędnie przyjął, dokonując ustalenia wysokości zwiększonych wydatków na opiekę pielęgniarską, że sprawuje ona opiekę nad powodem jedynie w wymiarze 1 godziny tygodniowo. Z zeznań tego świadka wynika, że sprawuje opiekę nad powodem co najmniej dwa razy w tygodniu i wizyta dzienna wynosi od 1,5 – 2 godzin do 3 godzin, w zależności od stanu powoda (k. 211): „Zawsze jestem dwa razy w tygodniu, a jeżeli stan powoda się pogarsza, to jestem codziennie, a jeżeli zlecane są kroplówki to dwa razy dziennie. Jeżeli powód jest w dobrym stanie, to moja wizyta dzienna wynosi 1,5 - 2 godzin, a jeżeli jest w stanie ciężkim i np. podaję kroplówkę, to moja wizyta trwa do 3 godzin.”

Sąd Okręgowy ustalił ponadto w stanie faktywnym, że: „Pielęgniarka jest obecna dwa razy w tygodniu, w razie potrzeby częściej - w zależności od aktualnego stanu zdrowia powoda. Wizyta dzienna (której długość również zależy od stanu zdrowia powoda) trwa od 1,5 do 2 godzin. Rodzice powoda nie ponoszą kosztów tej opieki.”

Niezasadne było zatem pomniejszenie ustalonego wymiaru niezbędnej opieki nad powodem jedynie o 1 godzinę tygodniowo. Wobec tego, że nie jest możliwe ustalenie dokładnej liczby godzin opieki sprawowanej przez pielęgniarkę z hospicjum, przyjąć trzeba – w świetle zeznań świadka A. C., która sprawowała opiekę nad powodem przez dłuższy czas - że średnio opieka pielęgniarska zapewniana przez hospicjum ma miejsce dwa razy w tygodniu po dwie godziny, tj. przez 16 godzin w miesiącu. Zatem ustalając wysokość renty należy uwzględnić 224 godziny opieki pielęgniarskiej w miesiącu (240 – 16).

Zważywszy na treść art. 363 § 2 k.c. należało przyjąć, że Sąd oceniając wartość niezbędnych świadczeń na rzecz powoda (opieka i rehabilitacja) brał pod uwagę ich koszt istniejący w dniu wyrokowania.

Niezasadny jest tu też zarzut błędnej odmowy wiarygodności i mocy dowodowej pismu NFZ (k. 408) i jego pominięcia przy ustalaniu kosztów świadczeń opieki domowej nad powodem. Sąd Okręgowy oceniając materiał dowodowy wyjaśnił, z jakich przyczyn uznał stawkę wskazaną w piśmie NFZ w przypadku opieki nad powodem za zbyt niską i ustalając koszty specjalistycznej opieki pielęgniarskiej przyjął stawkę wskazaną w piśmie (...) sp. z o.o. z 30 grudnia 2010 r. (k. 369), tj. na poziomie 16 zł. Ocena ta jest zgodna z zasadami logiki i doświadczenia życiowego. Wskazana w piśmie NFZ stawka od 25,98 zł do 31,70 zł za każdy dzień od objęcia opieką za koszt całodziennej opieki w przypadku sprawowania opieki nad powodem byłaby rażąco niska. Kwota 16 zł za godzinę opieki ustalona przez Sąd Okręgowy nie jest kwotą wygórowaną, niezasadne są więc zarzuty dotyczące ustalenia stawki za godzinę opieki pielęgniarskiej

na zawyżonym poziomie. Miesięczny koszt opieki pielęgniarskiej należy zatem ustalić na kwotę 3 584 zł (224 godziny x 16 zł).

Odnosnie kosztów rehabilitacji stwierdzić należy, że pozwany w apelacji nie kwestionował zarówno konieczności zapewnienia jej w wymiarze 4 dni w tygodniu, nie kwestionował też przyjętej stawki godzinowej na poziomie 54 zł, tj. kosztów rehabilitacji w wysokości 864 zł miesięcznie. Przyjąć więc należy, że wydatki na potrzeby powoda w zakresie opieki i rehabilitacji wynoszą łącznie 4 448 zł (3 584 zł + 864 zł).

Zgodzić się natomiast należy ze skarżącym, że w zakresie zasądzonej renty za okres od października 2006 r. do sierpnia 2012 r. (71 miesięcy) należało uwzględnić kwotę wypłaconej już powodowi renty w wysokości 1 450 zł miesięcznie. Skoro powodowi należna jest podwyższona renta od października 2006 r. to nie można zasadnie twierdzić, że kwota renty wypłaconej w tym okresie (lecz w niższej wysokości) stanowi świadczenie nienależne, które podlega zwrotowi na rzecz pozwanego (art. 410 § 2 k.c.). Pozwany nie tylko był zobowiązany do wypłacenia renty, ale był zobowiązany do jej wypłacenia w wyższej wysokości. Ustalając wysokość należnej powodowi renty za okres od października 2006 r. do sierpnia 2012 r. należy pomniejszyć ją o kwotę wypłaconej już renty w łącznej kwocie 102 950 zł (1 450 zł x 71 miesięcy).

Przyjmując, że miesięczna renta na rzecz powoda winna wynosić 4 448 zł x 71 miesięcy, to należna powodowi renta za okres od października 2006 r. do sierpnia 2012 r. winna wynosić 315 808 zł. Pomniejszając tą kwotę o wypłaconą w tym okresie rentę należy ustalić wysokość renty na 212 858 zł (315 808 zł – 102 950 zł).

Ze względu na powyższe należało obniżyć zasądzoną kwotę w punkcie 1 wyroku kwotę do kwoty 212 858 zł oraz obniżyć zasądzoną kwotę tytułem renty na przyszłość do kwoty 4 448 zł, a w pozostałym zakresie powództwo oddalić.

Z uwagi na to rozstrzygnięcie zmianie musiało ulec także rozstrzygnięcie o kosztach procesu zawarte w punkcie 5 i 6 zaskarżonego wyroku.

Powód domagał się podwyższenia renty do kwoty 10 155 zł miesięcznie, tj. o 8 705 zł miesięcznie, a ostatecznie renta została podwyższona o kwotę 2 998 zł miesięcznie (4 448 zł - 1 450 zł). Porównując zatem żądanie powoda z roszczeniem ostatecznie uwzględnionym, stwierdzić należy, że powód wygrał sprawę w I instancji w około 34% a przegrał w 66%. Uzasadniałoby to stosunkowe rozdzielenie kosztów na podstawie art. 100 k.p.c. Powód poniósł koszty w wysokości 10 841 zł a pozwany w wysokości 7 200 zł. Łączne koszty procesu poniesione przez strony wyniosły 18 041 zł i obciążają powoda w 66% a pozwanego w 34%. Powód winien zatem ponieść te koszty w wysokości 11 907 zł a pozwany w wysokości 6 134 zł. Powód winien zatem zwrócić pozwanemu kwotę 1 066 zł. Zważywszy jednak na charakter świadczenia Sąd Apelacyjny uznał, że zachodzą szczególne przesłanki do zastosowania dyspozycji art. 102 k.p.c. i odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i art. 102 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 wyroku.

W pozostałej części apelacja pozwanego jako niezasadna podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c. o czym orzeczono w punkcie 2 wyroku.

Skoro apelacja została uwzględniona co do kwoty 118 886 zł (tj. 385 120 zł – 266 234 zł (212 858 zł + 12 x 4 448 zł), należało ustalić, że pozwany wygrał w tej instancji sprawę w 31%. Uzasadniało to na podstawie art. 100 k.p.c. stosunkowe rozdzielenie kosztów. Zważywszy, że każda ze stron poniosła zgodnie z § 6 pkt 7 oraz § 13 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. nr 163 poz. 1348), koszty w wysokości po 5 400 zł, koszty postępowania apelacyjnego – bez kosztów sądowych - wyniosły łącznie 10 800 zł i obciążają powoda w 31%, tj. w wysokości 3 348 zł, a pozwanego w 69%, tj. 7 452 zł. Skoro powód poniósł je w wysokości 5 400 zł pozwany winien mu zwrócić 2 052 zł.

Jan Futro Małgorzata Gulczyńska Bogdan Wysocki